

VERNET, Jaume; PUNSET, Ramon, *Lenguas y Constitución*, Iustel, Madrid, 2007, 339 pàg. ISBN 978-84-96717-35-0.

Lenguas y Constitución representa probablement un dels treballs més complets que existeixen en l'actualitat en matèria de regim jurídic de les llengües a l'Estat espanyol tant per l'exhaustiva compilació de materials legislatius i jurisprudencials que s'hi conté com pels estudis que obren la proposta: «El pluralismo lingüístico» i «Algunas cuestiones controvertidas en materia de cooficialidad lingüística», que signen els catedràtics de dret constitucional Jaume Vernet i Ramon Punset, respectivament.

Qualsevol jurista o qualsevol investigador d'altres disciplines que vulgui tenir un coneixement immediat i rigorós de l'ordenació lingüística que deriva del sistema constitucional espanyol trobarà en aquesta

obra un referent imprescindible que, també a causa de la virtut que suposa tenir gran part de les fonts aplegades en un sol volum, permet simplificar tot procés de consulta en aquest àmbit. És important ressaltar aquest darrer punt perquè *Lenguas y Constitución* encaixa bé en qualsevol clau de lectura: tant en relació amb aquell nivell que demana tan sols una panoràmica general de la matèria lingüística en la seva dimensió jurídica, com del nivell més erudit vinculat a l'especialista que busca nous elements per a la seva reflexió. Aquesta diversitat de línies de lectura deriva, així mateix (cosa que es revela com el principal al·licient de l'aportació) del caràcter polèmic de la qüestió, ja que els dos estudis que es publiquen responen,

de fet, a posicions diametralment oposades (amb l'avantatge que significa, doncs, disposar també d'un aparat de citacions que es remeten a obres defensores de les diverses tesis).

L'obra es fa ressò dels instruments d'ordenació lingüística més actualitzats, element del qual es desprèn també un dels principals actius dels textos que es presenten, especialment en allò que afecta les darreres reformes d'estatuts d'autonomia i amb particular èmfasi respecte a les disposicions en matèria lingüística contingudes a la reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya de 2006 (que és un focus del diàleg entre l'article de Vernet i l'article de Punset però secundari en les tesis de fons contraposades que ambdós autors sostenen, les quals es podrien predicar dels abundants materials constitucionals, estatutaris i jurisprudencials anteriors a la reforma estatutària catalana).

En essència, la visió doctrinal exposada pel professor Vernet consisteix a tibar dels fils de les diverses fonts esmentades per aglutinar una interpretació del sistema constitucional espanyol procliu a la defensa de la diversitat lingüística en les institucions del conjunt de l'Estat i al reconeixement d'una àmplia capacitat de disponibilitat per part dels estatuts i de la legislació lingüística de les comunitats autònomes amb llengua cooficial de determinar les conseqüències de la declaració d'o-

ficialitat de les respectives llengües pròpies. Aquesta idea, que les comunitats autònomes són plenament competents per precisar en què consisteix l'oficialitat que l'article 3.2 de la Constitució els reconeix i que, entre aquestes decisions, s'hi troba la possibilitat d'aplicar per a les llengües oficials un estatus similar en els respectius territoris al que gaudeix la llengua castellana en el conjunt de l'Estat d'acord amb l'article 3.1 de la Constitució, és la que apuntala la constitucionalitat d'algunes mesures introduïdes en les darreres reformes com el deure de coneixement de la llengua catalana introduït per l'article 6.2 de la reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya de 2006.

L'article de Vernet analitza amb més detall les conseqüències de la declaració d'oficialitat de les llengües cooficials en diverses comunitats autònomes en àmbits sectorials concrets (i en relació amb diverses mesures de foment de la llengua) com ara el de les institucions polítiques i administratives de la comunitat, el de l'educació, el dels mitjans de comunicació i la indústria cultural o el de l'àmbit comercial i els drets dels consumidors. El text del professor Vernet es clou amb una reflexió d'un fenomen no gaire estudiat, el de les modalitats lingüístiques que mereixen especial «respecte i protecció» d'acord amb l'article 3.3 de la Constitució espanyola (les llengües que no gaudeixen

de l'estatut d'oficialitat com ara l'asturià o l'aragonès) per acabar amb una proposta general de regulació per part de l'Estat d'altres llengües parlades a l'Estat espanyol a més del castellà, sigui per manca de protecció autonòmica o sigui per admetre la possibilitat que les altres llengües diferents del castellà puguin ser utilitzades de forma habitual a les institucions centrals de l'Estat, reflectint novament una concepció multilingüística, d'altra banda pròpia d'algunes federacions plurinacionals.

Com avançàvem, l'article del professor Punset es decanta, contràriament, per una interpretació molt restrictiva del concepte de *cooficialitat lingüística* i de la capacitat dels estatuts de regular les conseqüències d'aquesta declaració, així com també fonamenta la seva posició en la defensa aferrissada del castellà com a única llengua respecte a la qual es pot predicar el deure constitucional de coneixement. Aquesta lectura porta el professor Punset a negar el desenvolupament d'un sistema d'organització multilingüístic de les institucions centrals de l'Estat (ni tan sols del Senat), a reiterar la impossibilitat d'associar un deure de coneixement a una llengua cooficial i, anant encara més lluny, a negar la constitucionalitat d'establir el caràcter vehicular en l'ensenyament d'una llengua cooficial, objecció que ja havia estat resolta pel Tribunal Constitucional sobre la primera

Llei de política lingüística del Parlament de Catalunya en favor de reconèixer una llengua cooficial com a «centre de gravetat» del sistema d'ensenyament a la cèlebre stc 337/1994, de 23 de desembre (inclosa, per cert, en la selecció jurisprudencial del llibre). Punset es limita a invocar en defensa dels seus arguments una jurisprudència molt vacil·lant del Tribunal Constitucional dels seus primers anys de funcionament, que s'ha vist desbordada per l'evolució actual. L'autor, en la mateixa línia, inclou en la fase final de la redacció del treball conjectures polítiques poc escaients per a un treball de naturalesa acadèmica en matèria jurídica com ara: *«la construcción, en el ámbito educativo, de una comunidad lingüística unitaria [...] es un objetivo de naturaleza política, característico del nacionalismo catalán de todo signo, mediante el que se persigue la formación de una entidad "nacional" sobre unas bases culturalmente homogéneas»* o bé, a propòsit de la decisió del Tribunal Constitucional ja esmentada, la stc 337/1994, quan afirma que la fonamentació jurídica de la Sentència és fruit de *«una intensa campaña política y periodística (en la que llegaron a proferirse amenazas de ruptura constitucional por parte de los nacionalistas catalanes)»*.

Sobre els materials que componen la segona part («Les llengües a la jurisprudència constitucional») i la tercera part («Selecció de normes

sobre règim lingüístic»), cal reiterar l'encert en la tria dels textos que confegeixen la medulla de l'ordenació del sistema lingüístic i de la seva interpretació, per bé que en alguna ocasió es troba a faltar la inclusió d'alguna sentència més col·lateral que, tanmateix, és citada per alguns dels autors en el seu estudi (aquest és el cas de la SRC 112/2006, de 5 d'abril). En un altre sentit, potser hauria calgut un darrer apartat amb una llista bibliogràfica a la qual es traslladessin, almenys, les referències dels estudis doctrinals i la bibliografia més recent que encara es troba poc treballada (especialment la sorgida d'ençà de l'aprovació de la reforma estatutària catalana).

Aquestes darreres consideracions no desmereixen la rellevància d'un llibre que, com hem dit al principi, està cridat a ser un punt de referència en els estudis sobre règim lingüístic i sistema constitucional, sobretot pel que fa a una perspectiva multilingüe de l'Estat com

la que presenta el professor Vernet en el seu estudi, amb arguments tan solvents (i poc destacats fins ara per la doctrina) com el fet de reconèixer que de la mateixa manera que l'oficialitat del castellà en el conjunt de l'Estat i el seu deure de coneixement es podria considerar un principi estructural en la mesura que es troba subjecte al procediment agreujat de reforma, també entra dins la mateixa lògica de fonamentació i de rigidesa el principi plurilingüístic, d'acord amb la condició d'oficialitat de la llengua pròpia que regulin els estatuts així com amb la gestió del sistema plurilingüístic en les institucions del conjunt de l'Estat si, tal com es desprèn de la jurisprudència constitucional (STC 119/1992, de 18 d'abril), considerem les comunitats autònomes com a integrants de l'Estat en el seu sentit ampli d'Estat aparell.

HÈCTOR LÓPEZ BOFILL

OAKES, Leigh; WARREN, Jane, *Language, Citizenship and Identity in Quebec*, Palgrave Macmillan, Language and Globalization Series, 2007, 280 pàg., ISBN 1-4039-4975-1.

Aquest llibre és una anàlisi clara i concisa de com el Quebec està gestionant la creixent diversitat cultural i lingüística de la seva societat, atorgant un paper fonamental en aquest procés a la funció que la llen-

gua francesa ha de complir-hi com a vehicle d'integració de la població al·lòctona i com a llengua pública comuna.

El llibre comença amb una introducció a la metodologia i als con-